

Актуальні проблеми політики. 2013. Вип. 48

6. Соловьев А. И. Политология: Политическая теория, политические технологии : Учебник для студентов вузов / А. И. Соловьев – М. : Аспект Пресс, 2000. – 559 с.
7. Фуко М. Интеллектуалы и власть: Избранные политические статьи, выступления и интервью / М. Фуко; пер. с фр. – М. : Праксис, 2002. – с. 360
8. Шабров О. Ф. Прикладная политология и политические технологии / О. Ф. Шабров // Политология : уч. 2-е изд., доп. – М. : Национальный институт бизнеса, 2009. – С. 267-279.
9. Wilson A. Political technology: why is it alive and flourishing in the former USSR? [Електронний ресурс] / Andrew Wilson. – Режим доступу : <http://www.opendemocracy.net/od-russia/andrew-wilson/political-technology-why-is-it-alive-and-flourishing-in-former-ussr>

В статье исследуется вопрос технологизации политической сферы. Проанализированы основные концептуальные подходы к определению значения политических технологий и их основных признаков. Исследуется вопрос определения места технологий в системе политического знания. Проанализирована роль политических технологий в построении политического имиджа.

The issue of technologization in political sphere is reviewed in the article. The main conceptual approaches of political technologies' definition are analyzed. The author also examines the question of determining the place of technology in political knowledge. The role of political technologies in construction of political image is also investigated.

Стаття надійшла до редколегії 03.12.2012

УДК 329.052(477):316.46

Панасюк В. А., м. Одеса

«УДАР» В. КЛИЧКА ЯК НОВА ПОЛІТИЧНА СИЛА В УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ

В даній статті характеризуються політичні сценарії створення партії «УДАР». З'ясовується роль лідера в політиці. Аналізуються варіанти політичного майбутнього даної партії та її голови.

Метою статті є аналіз програмних положень нової політичної сили «УДАР» та ролі її лідера В. Кличка в політичному просторі сучасної України.

Наукові завдання полягають у наступному:

- дати оцінку політичного лідерства в сучасній Україні;
- охарактеризувати політичні сценарії створення партії «УДАР»;
- з'ясувати роль її лідера в політичній боротьбі за владу.

Лідерство не є чимось незвичним. Подібне явище присутнє всім істотам, що мають потребу в самоорганізації для спільного існування. Схильність народу до підкорення лідеру відстежується на загальнодержавному і суто побутовому рівні. В країні лідером повинна бути влада. У різноманітних організаціях відстежується ієрархічна субординація між лідером-керівником і підлеглими. Наявність авторитетних і до-свідчених лідерів дає можливість оперативно та професійно вирішувати надскладні завдання усім політичним організаціям. Дослідження діяльності політичного лідера є важливим в усі історичні періоди соціально-політичного розвитку, особливо в суспільствах, які трансформуються. Тому актуальність обраної теми є безперечною.

Щодо сучасної України, то перш за все варто зазначити, що виборчий електорат України не звик голосувати за політичні програми партій, що змагаються за владу. Зазвичай вони не є об'єктом уваги виборців. Навіть партійні виборчі списки кандидатів в депутати мало цікавлять громадян. Пересічний виборець може знати першу п'ятірку, максимум десятку кандидатів в парламент імпонуючої йому політичної сили. На жаль, але це є дійсним фактом, примітивні і зазвичай нічим необґрунтовані обіцянки та існуючі політико-ідеологічні стереотипи керують вибором людини.

Отже, у силу психологічних і ідеологічних особливостей пострадянського суспільства в Україні лідерство набуває гіпертрофованого значення і досить часто має визначальний характер для субелітних угруповань. Саме політичний лідер є головним орієнтиром пересічного громадянина у виборчій кампанії.

Прикладом харизматичного лідерства є голова політичної сили «УДАР» – В. Кличко. Перша її назва – «Нова країна», потім з'явилася чинна назва «УДАР». Сама абревіатура цієї партії дає відповідь на питання, хто її голова – професійний боксер чемпіон світу з боксу в суперважкій ваговій категорії. Перемогами на ринзі В. Кличко здобув світову славу. Опозиційна депутатська діяльність в Київграді додала йому авторитету для старту у велику політику. Лідер політичної сили стверджує, що його команда це – молоді професійні політичні кадри. Майже всі кандидати по багатомандатних виборчих округах мають вищу освіту, а кожен десятий – науковий стушнь. Значна частина працювала у Парламенті і місцевих радах. Вік кандидатів – 40 % молодші 35 років, 56 % – від 35 до 56 років [2].

Такі дані формують позитивне враження у виборця. Однак, детальний аналіз кандидатів партійного списку ставить певні питання до її лідера. У прохідному списку «УДАРу» значна кількість відомих політиків – В. Наливайченко, І. Геращенко, В. Пинзеник, Є. Гурвіц та ін. Присутні бізнесмени – В. Чугуннік, Г. Ткачук, Р. Раупов та ін. Деякі кандидати (Р. Чернега, С. Куніцин) перебувають у близьких партнерських стосунках із олігархами і політиками сучасної влади (І. Коломойським, Д. Фірташом та ін.) [1; 2].

Таким чином, із партійного списку помітно, що депутатський корпус даної політичної сили є доволі строкатий за своїми ідеологічними поглядами. У ньому є і представники колишнього помаранчевого блоку, і сучасної влади.

Подібний політичний консенсус породжує декілька версій створення цієї політичної партії. Перший політичний сценарій: партія «УДАР» – технічна партія, створена за сприянням лідерів партії «Наша Україна» і провладних субелітних угруповань. Метою даної партії є відтягнення голосів виборчого електорату опозиційних партій – ВО «Батьківщини» і ВО «Свободи». Доказом цьому є те, що «УДАР» в головних ідеологічних позиціях розділяє головні цінності опозиції – єдина державна мова і європейський курс розвитку країни. Не можна виключати, що ці обіцянки покликані відтягнути частину опозиційного електорату, особливо в Західних регіонах України. Не можна заперечувати і того, що в обмін на фінансування і допомогу в створенні партії вихідці з різних політичних сил забезпечили собі місце в партійному списку.

Головною метою цих депутатів в такому випадку стане лобіювання політичних і бізнесових інтересів своїх закулісних лідерів.

Одним із неформальних лідерів значної частини депутатів «УДАР» можна вважати В. Ющенко через те, що саме люди його команди в першій десятці партійного списку. Цілком вірогідно, що враховуючи низький рейтинг власної партії, колишній президент зрозумів, що немає шансів подолати прохідний бар'єр у парламент, тому заздалегідь прийняв рішення шляхом передвиборчих переговорів забезпечити собі політичну підтримку у владних коридорах.

Головні домовленості в створенні даної політичної сили, напевне, велись між представниками з оточення третього і четвертого Президента України. Політичні домовленості між двома Президентами, що репрезентують різні ідеологічні цінності країни, не є нонсенсом в українському політикумі. В. Ющенко назвав Ю. Тимошенко своєю головною помилкою в президентській каденції. За визнанням экс-Президента, призначення головного

соратника по революції Прем'єром є головною причиною його поразки на Президентських виборах 2010 р. Частково слова В. Ющенка відповідають дійсності. Завдячуючи своїм харизматичним здібностям, Ю. Тимошенко переклала всі прорахунки командної політичної діяльності на Президента і його оточення. Це дало їй змогу не лише підвищити власний політичний рейтинг, а й перегрупувати своє субелітне оточення. Наслідком цього перегрупування став перехід частини політичних лідерів і головних фінансистів президентського оточення до уже опозиційної Ю. Тимошенко. Взаємна опозиційність колишніх провідних лідерів помаранчевого блоку призвело до неформальної підтримки экс-Президента в президентських перегонах свого опонента по революції – В. Януковича. В результаті цих дій лідер Партії регіонів отримав перемогу. В. Ющенко – гарантії безпеки від політичного переслідування новою владою, а опозиційна Ю. Тимошенко та її оточення опинилися за ґратами. В судовому процесі проти головного опозиціонера країни В. Ющенко надав необхідні свідчення вини Ю. Тимошенко в злочинних діях на посаді Прем'єра. Дивним виглядає і той факт, що соратники экс-Президента не притягувалися правоохоронними органами до кримінальної відповідальності за свою політичну чи бізнесову діяльність.

У даному випадку В. Ющенко, втративши владу, вирішив зробити все можливе, щоб розправитися із своєю колишньою соратницею. Партнерські стосунки із провладним Президентом дозволяють не лише уберегтися від можливого переслідування, а й розвивати власний бізнес. В. Янукович також отримав певні дивіденди від політичної нейтральності третього Президента. По-перше, це дало йому можливість здобути владу. По-друге, судові свідчення В. Ющенка стали додатковим доказом кримінальних злочинів підсудної. Головне те, що вони спровокували певні сумніви помаранчевого електорату стосовно вини Ю. Тимошенко. Він розколовся на прибічників і противників судового вироку стосовно лідера БЮТ. Владі це дало підстави стверджувати, що не вони є головним свідками її злочинів, а колишні соратники.

Таким чином, В. Ющенко сприяв створенню ілюзії про відсторонення влади від цього судового процесу.

Враховуючи цілковитий крах політичного рейтингу в народі лідера помаранчевої революції, подальша закулісна співпраця з ним є вигідною провладному субелітному угрупованню. На відміну від Ю. Тимошенко, третій Президент уже не буде конкурентом Партії регіонів в боротьбі за владу. Це демонструє і він сам, не проявляючи особливих політичних амбіцій.

Фактично В. Ющенко відсторонився від публічної політичної діяльності, не критикує владу і не приймає участь у опозиційних мітингах. Сама об'єднана опозиція відмовилася від свого колишнього лідера. Однак, він має необхідні для влади зв'язки в певних субелітних угруповань. Найімовірніше і сам є лідером впливового олігархічного клану. Паритетні засади співпраці є вигідними у відстоюванні власних інтересів обох команд.

Вибір лідера партії не є випадковим. В. Кличко – «новачок» у великій політиці. Його електорат ще не сформований. Авторитетний в Україні і світі боксер не перебував на жодній відповідальній посаді в провладних угруповань. Тому, відповідно, ідеологічної чи особистої неприязні за політичну діяльність у пересічних громадян до нього не існує. Статний, вихований, освічений, фізично сильний чоловік із приємною зовнішністю та своєрідною харизмою імponує виборцям. Оцінюючи політично-опозиційну діяльність В. Кличка, складається враження, що це найбільш прагматичний політик України.

Прагматизм лідера «УДАР» є навіть об'єктом критики його партнерів по опозиції до влади. Головне звинувачення – непослідовна опозиційна діяльність. В опозиційному таборі існують підозри про кулуарні домовленості «УДАР» із оточенням діючого Президента. Відмова В. Кличка підписувати пакет угод опозиційних сил про майбутню коаліцію демократичних сил в новообраному парламенті посилює ці підозри.

За таких обставин реальні лідери партії «УДАР» взагалі не входять до її складу. Існує навіть підозра, що В. Кличко не самостійний політичний лідер, а «лялька» політичного театру в руках досвідчених політичних гравців, українського політикуму.

Розрахунок субелітних угруповань, що зробили політичну ставку на В. Кличка, доволі простий – прикриваючись його авторитетом і відсутності протестів проти нього в народі, провести в парламент власних лобістів, що відстоюватимуть потрібні їм інтереси. Адже народ не буде масово цікавитись партійним списком. Не – перечитуватиме різноманітні політичні програми і агітаційні листівки. А якщо таке і станеться, то постать В. Кличка повинна «закрити» собою небажаних для народу кандидатів в нардепи, щоб змусити виборців голосувати за потрібну партію. В політичній рекламі в ЗМІ використовувалося ім'я чемпіона. Його соратники залишаються непоміченими пересічному виборцю. Їх імена особливо публічно не афішуються.

Подібна версія є вигідна насамперед політичним опонентам В. Кличка, щоб понизити рейтинг «УДАР» і усунути амбіційну політичну силу від керування державою.

Другий політичний сценарій видається більш достовірним. В. Кличко сам став ініціатором створення своєї політичної сили. Включення у свою команду представників різних субелітних угруповань не є випадковим. В. Кличко демонструє тип політиків, що належать до політичних гравців.

Лідер «УДАРу» детально прораховує всі можливі варіанти після виборчих політичних процесів. Боротьба за владні посади в уряді і комітетах парламенту може стати непередбачуваною для опозиційної коаліції демократичних сил і влади.

Враховуючи розмах амбіцій опозиційних лідерів, що репрезентують розбіжні ідеологічні політичні програми, складно уявити їх консенсусну співпрацю в опозиції і у владі. Розбіжності у внутрішній і зовнішній політиці держави обов'язково провокуватиме у ній конфлікти.

Розглянемо теоретичну співпрацю лідерів опозиційних сил, опираючись на їх передвиборчі програми. О. Тягнибок шукатиме «українофобів», агентуру «КДБ». З цією метою працівники державного апарату перевірятимуться на детекторі брехні, вимагатиме створення жорсткої національної програми перетворення всіх українців у «патріотів». Поряд з ним В. Кличко виступатиме за ідеологічну терпимість і створення рівних умов для забезпечення розвитку національних меншин.

В міжнародних питаннях «УДАР» і ВО «Батьківщина» сприятимуть Європейським інтеграційними процесам України на Захід, створюватимуть ефективну програму партнерських стосунків в інтеграційних організаціях України на Сході.

ВО «Свобода» агітуватиме за тотальний перегляд ряду угод із державами ЄС. Прагнутиме відновити ядерний потенціал країни. Відкидатиме саму можливість будь-якої співпраці України з інтеграційними структурами, створеними за сприянням Росії. При чому, вимагатиме від Росії визнати факт окупації радянського режиму і геноциду українського народу, добиватиметься виплати компенсації українцям за так звану репресивну московську політику у радянські часи в Україні і боргу по заощадженням її громадян станом на 1991 р. Безумовно, подальша дипломатична співпраця з ЄС і Росією стане неможливою. Кожен лідер опозиції вважатиме що в боротьбі за владу зробив більше чим міг, а отримав менше чим повинен. Всі ці політичні нюанси не могли залишитися поза увагою В. Кличка [3; 4].

Отже, складно уявити, що радикальний О. Тягнибок із присутньою йому ксенофобією стане політичним партнером прагматичному В. Кличку.

У зв'язку з тим, що Ю. Тимошенко у в'язниці А. Яценюка обрано головою Ради об'єднаних опозиційних сил. Напевне, стати єдиним опозиційним кандидатом на посаду Президента України є ключовою метою його політичної діяльності. Подібні амбіції існують і в інших лідерів опозиції.

Таким чином, за відсутності на волі єдиного сильного опозиційного лідера Ю. Тимошенко, плідна співпраця мілких опозиційних політичних лідерів практично неможлива.

Якщо опозиція не розпадеться під натиском власних політичних амбіцій в боротьбі за владу то їй допоможе в цьому провладне угруповання. Партія регіонів використовує правило римської політики – «розділяй і пануй». По-перше, подібна діяльність є необхідною для Партії регіонів, щоб створити парламентську більшість. По-друге розкол опозиції зміцнює авторитет владного угруповання в державі. Посадами чи іншими обіцянками влада зробить все, щоб внести розкол в опозиційні лави. Не складно спрогнозувати те, що коаліція демократичних сил в парламенті в повному чи неповному своєму складі існуватиме, поки знову не здобуде владу. Чим сильніший буде натиск влади на опозицію, тим міцнішою і згуртованою будуть ставати опозиційні сили. Загальний ворог об'єднуватиме їх в спільній боротьбі за владу. Але, враховуючи конгломеративність опозиційних субеліт, можливості отримати владу у неї невисокі. Переповнені амбіціями, вони, найімовірніше, не зможуть виставити єдиного кандидата від опозиції на президентських виборах. Навіть отримавши владу, вони стануть копією «помаранчевої коаліції». Знову розпочнеться боротьба за владу і бізнес. Взаємні обвинувачення в корупції та небажання і неможливості реалізовувати політичну передвиборчу програму стануть головними в політичній діяльності опозиції у владі.

Тому партійний список кандидатів в нардепи В. Кличко формував, керуючись прагматичним розрахунком. Влиття у його політичну партію «УДАР» представників сильних субелітних угруповань з оточення третього і четвертого Президента України дає йому значні політичні дивіденди. В. Кличко фактично отримує цілий дипломатичний штат депутатів – переговорників у можливих майбутніх складних політичних переговорах із різними субелітними угрупованнями. Саме завдяки їм В. Кличко готує собі політичне поле для тактичного наступу і відступу в боротьбі за стратегічні цілі. В залежності від політичної ситуації він маневруватиме між опозицією і владою.

Таким чином, В. Кличка не можна вважати політичною маріонеткою інших політичних сил.

Лідер «УДАРУ» намагається розіграти власну політичну гру. Не прийняти в свій склад представників інших субелітних угруповань – означало приректи себе на політичну ізоляцію, фактично залишитися один на один із надзвичайно честолюбними, амбіційними опозиційними політичними лідерами, що не виробили чіткої політичної програми спільних дій.

Угода про коаліцію демократичних сил стала лише суто декларацією демократичного розвитку України. Вона жодним чином не враховує всі наявні розбіжності між опозиційними політичними силами.

Враховуючи всі ці обставини, дії В. Кличка в передвиборчій боротьбі виглядають цілком логічно. Відмова лідера «УДАРУ» поставити підпис під опозиційною угодою про створення у парламенті коаліції демократичних сил є відстоюванням власних інтересів.

Підписавши коаліційну опозиційну угоду, лідер «УДАРУ» ризикує повторити долю лідера Соціалістичної партії О. Мороза. Взявши на себе політичне зобов'язання бути в опозиції в парламенті 2006 р., голова соціалістів не дотримався своєї обіцянки. В силу політичних непорозумінь з колишніми соратниками в боротьбі за владу його партія перейшла на сторону антидемократичної коаліції, створеної провладним угрупованням більшості. Виборчий електорат соціалістів не оцінив зміну політичної орієнтації їх лідера. Наслідком стала поразка соціалістів на позачергових парламентських виборах.

Оскільки виборчий електорат «УДАРУ» знаходиться на стадії формування, він ще не викристалізувався. Тому головною ціллю В. Кличка є завоювання симпатій виборців. Підігруючи опозиційним настроям до влади, що переважають у суспільстві, В. Кличко, не зобов'язавши себе політичними угодами, переслідує певну мету. В Україні є електорат, що не визначився у власному політичному виборі. Своїми діями голова «УДАРУ» дає їм зрозуміти, що не є і не буде «лялькою» опозиційних чи провладних сил.

Створюючи собі своєрідний імідж «третьої» політичної сили, В. Кличко намагається схилити до себе ідеологічно не визначений виборчий електорат.

Таким чином, політичні розрахунки В. Кличка є досить зваженими для підкорення політичного олімпу.

У сформованій політичній команді представлені лобісти різних субелітних угруповань. Вправно балансує між ними, В. Кличко має

перспективи отримати їх підтримку в боротьбі за крісло Президента України. Звичайно, подібна версія виглядає суто гіпотетичною і необґрунтованою. Першочерговим завданням лідера «УДАР» є політично зважена діяльність у парламенті, щоб не втратити рейтинг в народі. Це буде головною політичною ціллю В. Кличка. Разом з тим зазначимо, що політична команда «УДАР» має і слабкі сторони. В. Кличко є лідером партії, але відкритим залишається питання про його лідерство в середовищі власної команди. Наскільки послідовними виконавцями волі голови партії «УДАР» буде його депутатський корпус – спрогнозувати доволі складно.

Депутати В. Кличка усвідомлюють, що їх політичне майбутнє залежить від народного рейтингу їх лідера. Ця обставина змушуватиме їх згуртовуватись навколо його постаті і виконувати його політичну волю. Однак не варто виключати й інший розвиток подій. За відсутності достатнього авторитету партійного лідера, В. Кличко може стати заручником власної команди. Адже депутати, що любіють інтереси інших субелітних угруповань, можуть голосувати за потрібні їм закони, не враховуючи думку свого лідера і навіть вийти з політичної партії. Для них це не стане катастрофою в політичному житті. Вони звикли змінювати політичні партії в досягненні власних цілей і не претендують на лідерство, а є простими виконавцями волі інших.

Для самого В. Кличка розпад політичної команди може мати вкрай небажані наслідки. Репутація сильного політика, що претендує на лідера нації, буде серйозно зіпсована. Наслідком цього може стати завершення його політичної кар'єри.

Подібні заяви не можуть претендувати на достовірність. Вони є лише припущенням автора. Тому хочеться вірити, що її лідер – це самостійний політик, який веде необхідні йому переговори з іншими політичними кланами лише заради зміцнення власних позицій. Відповіді на всі ці питання ми отримаємо із засідань Верховної Ради України та подальшого вектору розвитку нашої країни.

Бібліографічний список

1. Вуец П. Список «УДАРА»: Тушки, боксери, кумовья и люди Коломойского / П. Вуец, В. Червоненко // Главком. – 03.08.12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://glavcom.ua/articles/7728.html>
2. Партія «УДАР» Віталія Кличка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://klichko.org/>
3. Програма ВО «Свобода» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sumy.svoboda.org.ua/pro_partiyu/prohrama/

4. Ухвалено передвиборчу програму ВО «Батьківщини» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://byut.com.ua/news/11910.html>

В даній статтє характеризуютьсє політичєскє сценарії створєня партії «УДАР». Выясняєтьсє роль лідєра в політицє. Аналізуютьсє варіанти будучєго данної партії и єє прєдсєдєтєлє.

In this article the political scenarios of creation of party «BLOW» are characterized. The role of leader in a policy, the variants of the future of this party and its chairman are analysed.

Стаття надійшла до редколегії 13.11.2012

УДК 323:123.2

Стеценко Р. О., НУ «ОЮА»

ІДЕЯ РЕАЛІЗМУ В ПРОЦЕСІ СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО КОНСТРУЮВАННЯ УКРАЇНИ

У роботі автор наголошує на необхідності детального дослідження феномену реалізму як чинника політичного процесу. В цій статті автор надає визначення категорії політичного процесу, політичного реалізму з точки зору філософії, права та політології, вивчає деякі явища, які впливають на реалізацію ідеї політичного реалізму на теренах України.

В світі поширення в сучасному світі тенденцій до декларативності, через все частіші відходи від дійсності в світ віртуальних уявлень та медійних штампів, зростає нагальна необхідність в актуалізації політичного реалізму, який за останній час, на жаль, опинився на узбіччі наукової думки.

З початку, для розуміння місця політичного реалізму в структурі сучасного політичного життя, виразником якого є політичний процес, необхідно розкрити сутність поняття політичного процесу.

Явище політичного процесу досліджувалось такими зарубіжними вченими, як К. Вайс, Д. Веймер, К. Гаджиєв, Р. Даль, А. Мельвіль, Г. Райт, Д. Растоу, Д. Стоун та ін.

В Україні відповідну проблематику досліджують В. Авер'янов, В. Бебик, А. Волинський, В. Горбатенко, В. Кремень, С. Наумкіна, Ф. Рудич, Д. Табачник, Г. Щокін та ін.

У найбільш загальному вигляді політичний процес характеризує взаємодію соціальних і політичних інститутів, акторів, представників громадянського суспільства, розкриває зміст не тільки декларативних